

Föreningen Gamla Carlsrona

Medlemsblad



Ritad av Sten Ljungerantz

Kaulskroniten
1:2023

Torsdagen den 23 mars klockan 18.00

Årsmöte

i Konserthusteaterns foajé, Stortorget 16

**Vi gästas av Marcus Sandekjer och Christoffer Sandahl
Årsmötesförhandlingar samt utdelade av förningens stipendier
Filmvisning**



Föreningen Gamla Carlscrona

Organisationsnummer 835000-3482

Bankgiro 387-1068

Swish 123 287 39 41

Kaulskroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlscrona,

Nr 1, 2023, 38:e årgången. Upplaga 2.300 ex. ISSN 0430-8433

Föreningen Gamla Carlscrona, Alamedan 11, 371 31 Karlskrona.

Telefon: 0455-101 90 (även telefonsvarare).

E-postadress: info@fgc.nu

Taltidning? Kaulskroniten finns inläst som taltidning. Kontakta kansliet!

Hemsida: **www.fgc.nu**. Facebooksida: **Föreningen Gamla Carlscrona**

Redaktör: Sten A. Petersson, telefon: 0455-33 94 27.

Vice redaktör Katarina Möller, telefon 0455-821 47.

E-post: katarina.moller@gmail.com

Layout: JIMLOS AB, Lars-Olov Stenborg, info@jimlos.se

För uppgifter i medlemsbladet ansvarar respektive författare.

Föreningslokalen är öppen **helgfria måndagar klockan 13.00-17.00**
under månaderna **september t o m maj** samt efter överenskommelse.

Redaktörernas spalt

Jo det är faktiskt jag Sten, som inleder med att hälsa välkommen också till årgång 38, och nummer ett år 2023. Efter snart 50 år i styrelsen (48 år) är det svårt att släppa greppet helt, men som läsaren ser ändrade jag rubriken, då Katarina får ta över ledningen och fullfölja spalten.

Några ord till vill jag i alla fall skriva på vägen in i ålderdomens tysta värld, det lovade jag den döende vännen Roland Carlsson, föreningens vice ordförande, dagen före hans död, som inträffade 4 september 2022. Jag ringde honom senaste tiden varannan dag för att skämta och försöka få honom att behålla livsgnistan. Vi pratade en dryg timme, medvetna om att han kunde dö när som helst, men han var lycklig med att få vara hemma och tog det oundvikliga med stort mod. Roland var en oerhört social, trevlig och omtänksam människa, en sådan person man bara måste älska. Minnesord skriver ordföranden på annan plats i medlemsbladet.

Roland var en genuin Kaulskronit, uppväxt vid Konstapelsgatan, invid slutningsmurens rester, i de gamla teaterkvarteren. Vad mer kan jag säga än att jag aldrig glömmer Dig min vän

Förra numret inledde jag med versen brandvakten eller ”roparen” som gick runt i staden. Jag vill utveckla detta lite närmare. Tjänsten infördes redan 1689, då staden började få form, med åtta ”ropare”, två från varje kvarter. Mellan klockan 21 och 04 skulle de slå på en klocka som var upphängd i en stapel på Stortorget. Därefter skulle de gå runt på gatorna och ropa brandvaktstrofens. Dessa brandvakter var inte poliser och endast utrustade med ett slags ”saxar” för att kunna omhänderta tjuvar och besvärliga personer. För att upprätthålla ordningen måste garnisonsvakten tillkallas.

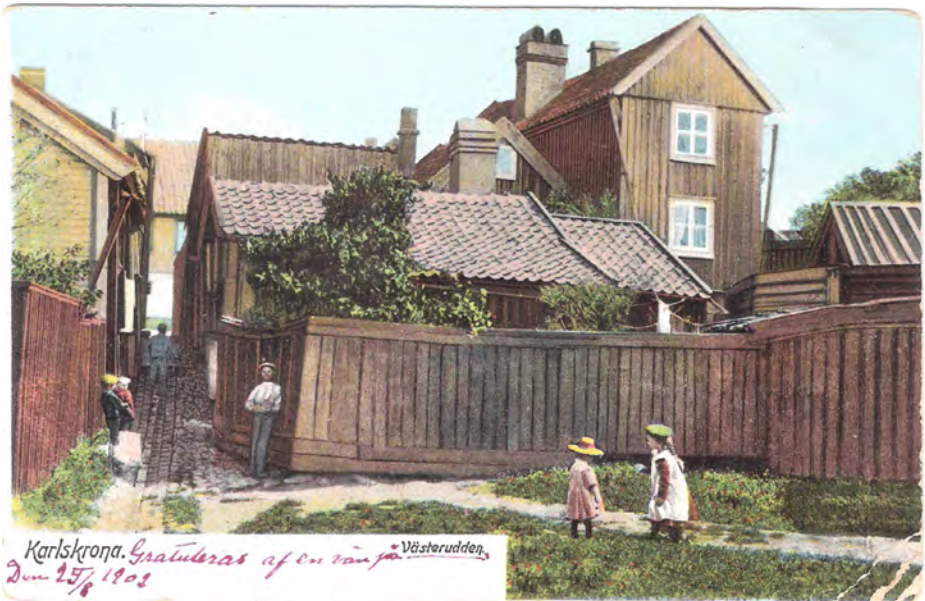
Under det gångna året oroades vi åter av bullret från grannen bakom ”Vodkabältet” (=Finland och de baltiska staterna) genom kriget i Ukraina och, inte minst, sabotagen mot gasledningarna på havsbotten i vårt närområde. Inte sedan den panikartade jakten på u-båtar och grodmän, åren efter 1981, då den ryska atombestyckade U137 gick på grund i vårt militära skyddsområde har det varit sådan uppståndelse. Gasen som kom upp i atmosfären motsvarade, på ett par dagar, hela Sveriges miljöfarliga utsläpp under ett år. Sabotagen hände också mitt i den redan utrotningsshotade torskens lekområde.

Och så Ukraina, länge var det så tyst om den unika ”Gammelsvenskbyn, orten där folket trots sin avskildhet från ursprunget fortfarande pratar en ålderdomlig svenska? Byn skapades då Ryssland, under Katarina den stora, frantog oss Estland på 1700-talet och tvångsflyttade svenskarna från ön Dagö, till en plats

i Ukraina, som Ryssland tidigare erövrat från Turkiet. Först 20 november kom inslag i Rapport på TV om att byn befriats av ukrainska styrkor och en svensk hjälpsändning nått fram. En äldre kvinna intervjuades och berättade på fullt begriplig svenska om hur svårt man haft det. Dessa människor klarade sig genom århundraden av förtryck och behöll sitt språk och sin svenska identitet. Det dryga hundratal som finns kvar får i dag ett mindre stöd från Sverige. Detta visar på en kampvilja hos oss svenskar, som vi nu får plocka fram, då vi alla måste kämpa för mänsklighetens överlevnad, med nedskruvad värme och svältkost i mörklagda hem. Den lille mannens skugga faller tung över Östersjön. Vad kan vi göra? Man känner sig som en groda utan ben – hopplös!

En liten rättelse: i föregående nummer stod det under bilden sidan 9, "Café Oriental, (se nedan)". Någon bild nedan blev det aldrig, då den skulle ingå i en förteckning över 40-tals konditorier, jag gjort. På sidan 5 i föregående blad, nr 2 2023, står det att "jag nedan redogör för kaféer inne i staun, som hade telefon 1942". Den förteckningen kom inte med, av den anledningen att Katarina planerade för en bok om kaféer, tillsammans med Lars-Olov Stenborg.

I **föregående nummer** efterlystes motiv och konstnär för tavlan, som suttit på väggen i kulverten på lasarettet, där epidemivagnen stått (läs mer på annan plats i bladet). Lösningen på frågan är att motivet är taget från Västerudden och husen fanns vid Mörners gränd.



Jämför mitt gamla kort från 1902 med bilden på sida 31 föregående nummer.

Låt mig komma med en gissning från eget huvud. Sommaren år 1700 tillträdde en ny landshövding. Kanske man ville namnge en gatstump efter honom? Han hette **Bernt Didrik Mörner (1639–1710)**!

Den tidiga polisen i Karlskrona

Läsarna har säkert under de många åren märkt att jag gärna knyter ihop vad jag skriver, därför anknyter jag här inledningen med ”Roparna” till landshövdingen Bernt Didrik Mörner, som jag nämnde ovan, genom att här skriva något mer om Karlskronas tidiga polisfunktioner.

Polisorganisationen var annorlunda i städerna än på landsbygden där det sedan långt före Karlskronas tillkomst fanns polisbetjänter. Genom en slags fullmäktigekorporation inom socknen utsågs dessa polisbetjänter som gick under titeln ”Sexmännen”. Systemet fanns kvar in på 1800-talet. Dessa sexmän, så kallade då de indelades tre grupper om två man i varje, löd under ”Fjärdingsmännen”, en för varje socken.

För den nya staden CarlsCroona, (= första stavningen) som sedan Blekinge definitivt tillförts Sverige vid freden i Köpenhamn 1660, började anläggas 1679, blev förhållandena specifika. Det finns ett brev från landshövdingen Håkan Nilsson Skytte af Sättra (1603–1688), daterat september 1658, (efter freden i Roskilde samma år) att han misslyckats värva knektar för att hålla ordning, då den manliga befolkningen i stora hopar rymt till skogs, för att börja mörda och göra vägarna fullständigt livsfarliga. 1675-1679 bildade snapphanarna nämligen militärt organiserade kompanier som bekämpade den svenska överheten. Efter århundraden av ömsom svenskt och ömsom danskt styre fann man sig nu inte i den hårda försvenskningen, som påtvingades befolkningen, och snabbt skulle genomföras. Det borgerliga samhället hade ju enbart tillkommit som ett stöd för flottans anläggningar. Borgerskapet fick själva ta på sig vakthållningen i den civila staden. Vakthållningen sköttes, som jag nämnde ovan, av garnisonen och det var inte populärt då det var amiralitetet som utfärdade ordningsbestämmelser för staden. 1691 kom utgångsförbud efter klockan 21 och 1693 utrustades vaktpersonalen med gevär, vilket gjorde att de styrande i den civila staden omedelbart begärde hos Kungl. Maj:t, om ett eget garde under landshövdingens och magistratens kommando. Det var besvärliga tider, med krigsfara och snapphanar som ställde till oordning, så något kungligt svar kom aldrig. Borgerskapet i staden beslöt sent på 1690-talet om en egen borgarvakt. Först sommaren 1700 organiserades denna vakt med ett kompani för varje kvarter. Den 1 juni år 1700 tågade kompanierna upp till rådhuset, som då låg på Kungsgatan (=numera Klapeidaplatsen SE-bankens hus), för att mönstras av den ny tillsatte landshövdingen som var just **Bernt Didrik Mörner**. Vid denna tid rustade Karlskrona för strid då Danmark förklarar krig och deras armé redan intagit Karlshamn 1710.

(*Detta har jag berättat mycket om tidigare*). Man förstärkte försvaret mot anfall från landsidan med en **försvarsmur**, en stenvall, som gick rakt över Pantarholmen och endast hade en öppning för stadens infart, Landsväggsgatan. Läs varför och när muren revs år 1899 i avsnittet om Lampfabriken nedan.

Först 29 oktober 1828 fastställdes i ett reglemente att det i Karlskrona skulle inrättas en poliskammare.

Karlskrona lampfabrik, kvarnbostaden och om vad som händer här



På bilden ovan syns Lampfabrikens fasad vid korsningen av västra Kvarngatan och Långgatan. Bilden tog jag sedan Garpens bryggeri flyttat hit efter en brand i hamnmagasinen 1983. I hamnen byggde Clarion hotell och där planeras utökning med byggnader för ytterligare 200 rum. Där Garpen huserade på bilden fanns Lampfabrikens gjuteri.

Karlskronaarkitekten August Strehlenerts (1853–1909) byggnader ger Karlskrona en specifik karaktär. Ett av denne arkitekts hus, byggdes 1933 om, till lampfabriken på Pantarholmen. Då 1899 fabriksbyggnaden uppfördes fick man **Oscar II:s tillstånd riva stadens försvarsmur** som då fortfarande gick över hela holmen.

På tomten ligger ett intressant gammalt trähus då det var kvarnbostad på den tiden man malde bark till garverierna i väderkvarnen som låg här. Yngre personer i staden vet nog inte varifrån namnen Barktorget och Kvarngatan kommer. Stugan har, vilket jag berättat om för åtskilliga år sedan, också varit pandemi-sjukhus då spanska sjukan härjade i staden.



Pantarholmsstugan

Här poserar min framtidne, då bäste vän i styrelsen Åke Nordin (1927–2006), framför det gamla kvarnbostället, då vi gjorde ett besök där på 1980-talet.

Fotograf var Gunnar Ekström (1912-2003).

Nu ser framtiden ljus ut då stugan rustas upp för att bli kafé. Här anlägger den driftige fabrikören Valdemar Skantze, den femte generationen ägare till fotogenlampfabriken, också en kaféträdgård. Här skall bli guidade turer i fabriken och en plats för avkoppling för turister och historieälskande kaulskroniter. Fabriken startade vid Blå Port 1884, i Borgmästarekrogens gamla lokaler där Ekorrvägen och Blåportsgatan möts. Fabriken flyttade sedan till Bredgatan där kvarteret ännu heter Skantze. Om detta har jag tidigare berättat, liksom den blåklädersfabrik som tidigare låg i gamla krogen. Där fanns i min ungdom Liljekvists trädgårdsmästeri. I dag är det en liten park med ett konstverk som heter BLÅ PORT av skulptören Pål Svensson (1950-). Konstverket skänktes 2011 av Skanska till Karlskrona kommun Huruvida namnet kommer av krogens eller blåkläderna tvista de lärde.

Pantarholmskajen sedd från Långö. Husen i mitten är de s.k. Bolagshusen och porten bär nr. 18. Till höger längan med HSB-hus som ersatte många gamla namngivna gårdar som t.ex. Ko-Matsagården. Längst till Vänster ser man lampfabrikens del mot havet. Man ser byggnadens gavel och fasad på färgbilden ovan. Västra Kvarngatan mynnar ut i den gamla träbron som gick över till Långö. Gatan som går upp i bildens högra kant är Holmgatan.

Se kartbild nästa sida.



Lampfabrikens läge intill Bolagshuset, vid Pantarholmskajen, gör att den har en plats i mitt barndomsminne. Jag vistades ofta hos mormor Selma i ”kajen 18”. ”Bolagshuset” kallades så, därför att de byggts som arbetarebostäder åt kakelfabriken, men lägenheterna uppläts även till andra personer. Min morfar C.O. Mehrén (1883–1938) var underofficer. Efter hans död levde min mormor, morbror och moster kvar, tills husen revs då omvårdnadsboendet Fregatten uppfördes. Jag var alltså ”hemma” också i denna omgivning. Till kakelfabriken skall jag anknyta direkt i avsnittet nedan.

Före flytten till Pantarholmen 1933 var tillverkningen och affärsrörelsen delad på flera lokaler. Metallvarufabriken låg på Bredgatan 2 medan gjuteri och mekanisk verkstad fanns på Långgatan 11 (Pantarholmen) samt Armaturutställningen och Elektriska installationsbyrån fanns på Ronnebygatan 26 (= Siriuspalatset).

Nu kommer Sveriges enda kvarvarande fotogenlampfabrik att bli ett unikt besöksmål. Jag vill verkligen tacka och lovorda fabrikören för detta initiativ som stärker den civila delen av vårt världsarv. Föreningen är extra tacksamma att Valdemar Skantze uppmärksammade efterlysningen i nyhetsbrevet mars 2022 om ”påfyllnad till stadsmiljögruppen” och är nu en av deltagarna där.

Denna kartbild visar platserna jag skriver om ovan och nedan. Längs upp tomt nr 2 där det vid Ekorrvägen funnits trädgårdsmästeri, Lampfabriken, Blåklädersföretaget och en gång Borgmästarekrogen. Ekorrvägen var stadens allra första tillfart. Landsvägen gick från Ekorrvägen vidare ett litet stycke av Blåportsgatan, fram till den senare tillkomna Sunnavägen, och vidare fram till Sundet som senare blev Tullparken, bort till en bro till Tullholmen (på kartan sjukhem) och ytterligare en bro över till Landsvägsgatan. Tänk bort allt på kartbilden nedanför Blåportsgatan från Sunnavägen. Tänk i stället vatten som i dag fyllts ut. Borgmästarefjärden mötte Östersjöns vatten där



Tullparken ligger på kartan. På tomt 13 fanns förr Träbolaget på tomt 15–17 Kakelfabriken. Lampfabriken ligger på tomt 11 och 3. Tullgatan fanns inte, då ännu i min tidiga barndom viken gick in här, som en rest av sundet mellan öarna. Den gamla försvarsvallen sträckte sig på Pantarholmen ungefär som kartkortets mittlinje. Där den runda prickken markerar rondellen längst ner började Landbron mot Trossö.

Kakel- och porslinsfabrikernas gemensamma historia

Apropå det glädjande i att den anrika fotogenlampfabriken lever och utvecklas skall jag kort minna om varför de rubricerade fabriken fanns i staden. Kakelfabriken är i dag endast ett minne. ”Porslinans” byggnad finns kvar tack vare Förlagsaktiebolaget Albinsson & Sjöbergs verksamhet i byggnaden. Där finns i dag porslinsmuseum, bilmuseum och tidningsförlaget som äger byggnaden. Karlskrona kommun hyr in sig och fabriken är därför vårt kommunhus numera. Men låt mig börja med några bilder från kakelfabriken byggd på sena 1800-talet (en större artikel av Ivar Björkman, om fabriken, fanns i nr. 2: 1999 sid. 35–40).



Kakelfabrikens långa fasad mot Polhemsgatan som då var stadens infartsled.

Kakel var en stor vara i inredning och tillhör till dåtidens främsta värmekällor kakelugnarna. Staden hade flera kakelugnsmakare men visste ni att deras skråtillhörighet var krukmakareämbetet? Ett ämbete som konstituerats på rådhuset 26/8 1776 och fanns till 5/7 1847. Från början kallades de pottmakare då tidiga pottugnar (för bränning av pottaska) hade välvda tak av krukliknande kakel. Ordet kakel kommer från latinets ”caccabus” som också är ordet för kruka. Medeltida kakelugnar importerades från Tyskland men från 1500-talet började inhemsk tillverkning.

Får jag komma med en gammal lokal gåta?

”Där står en gubbe i vår vrå
klädd uti bara lappar
fram komma däkorna ändå
och lappagubben klappar”.

Svaret är förstås kakelugnen.



*Interiörbild från kakelfabriken då
plattorna förs in i brännugnen.*

Kakelfabriken såldes på sena 1960-talet till Upsala- Ekeby. Den fabriken hade i Uppsala ett dotterbolag ”AB Lergropen”. Härifrån transporterades, med skutor, leran för tillverkningen i Karlskrona.

*Träbryggan vid TBG (Tyska
Bryggaregården) i bakgrund skymtar
fängelset ”Vita Briggen”. Bilden
är hämtad ur Stadsbudskårens
Karlskronavyer nr 20.*





På detta något disiga kort har fotografen, Gunnar Ekström, stått uppe vid vattentornet. Närmast i bilden bryggeriets disponentbostad, kallad "Synvillan", i dag ligger Gota Medias tidningstryckeri där. Därefter den anrika gamla Tyskbryggargården, i dagligt tal kallad TBG. Framför Bryggaregårdens byggnader, ut i vattnet, ligger lerbryggan med omslutande träskjul. Två mindre skutor är på plats.

Leran lossades vid en större brygga vid sjökanten nedanför bryggeriet och kördes, troligen, i små vagnar, som gick på en smal räls bort mot Blå Port och fabriken vid Polhemsgatan. Det senare har jag inte läst någonstans, så jag kan ta fel, men jag minns en smal räls på platsen då jag var barn. Kanske kan någon läsare rätta mig om det är fel. Kakelfabriken hade två dotterföretag Träbolaget och Porslinsfabriken.



Sista tiden, då byggnaden ännu stod kvar ett antal år efter fabriken nedläggning, fanns Träbolagets byggvaruavdelning i fabriksbyggnaden. Bilden till vänster, på fabriken sida mot havet, har jag tagit 5/4 1989 då man började riva delar av den gamla fabriken. Den röda skylten har texten Byggvaruhus. Träbolaget hade

ju sina gamla lokaler och såg samt sitt trävarulager, vilket jag berättat om förr, på Polhemsgatan snett emot kakelfabriken. På bilden ser man att byggnationen av de nya bostadshusen redan börjat. Bortom fabriken skymtar bebyggelsen på Galjamarksberget. När jag var i tonåren, på 1950-talet, tändes majbrasorna där på Valborgsmässoafton. Träbolaget gick upp i Beijer Byggmaterial AB och finns i dag på ”Muddret” med infart från Blåportsgatan.

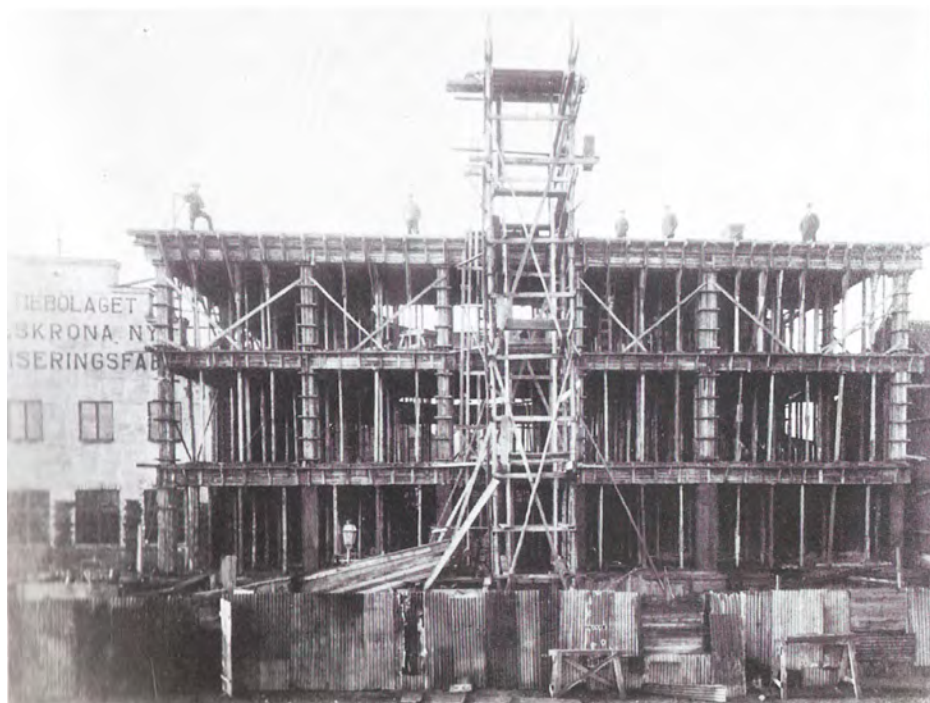


Träbolagets gamla byggnader vid korsningen Polhemsgatan/Blåportsgatan.

Byggnaden revs 1972. På platsen fanns förr Karl Petterssons slakteri.

Under första världskriget föddes tanken att uppföra en porslinsfabrik i staden. Initiativtagarna var Wilhelm Himer (1884–1970) vid Lidköpings porslinsfabrik och kakelfabriken disponent Wilhelm Lundberg (1859–1942), varför jag vågar säga dotterfabrik.

Porslinsfabrikens början var ganska minimal. Man ansåg sig inte ha råd uppföra en fabriksbyggnad. **Nya Galvaniseringsfabriken** byggd vid Bredgatan 1881 hade upphört 1912 och stod 1916 fortfarande tom och var till salu för 100 000 kr. Man bjöd 80 000 kr men det avslög säljaren. Då kakelfabriken byggd nya kontorsutrymmen fanns några lediga lokaler där. 1 maj 1916 skrev Himer (han bytte senare namn till Rudmark) en överenskommelse för tillverkning av porslin, med rätt att anställa personal för 7 200 kr/åriligen. September samma år började man med målning på importerat porslin. Den 5 januari 1917 daterades stiftelsen AB Karlskrona Porslinsindustri med de bestämmelser som gällde enligt 1910 års aktiebolagslag.



Porslinsfabriken under uppförande 1918. Bakom ses galvaniseringsfabrikens byggnad. Fotot är hämtat ur skriften "50 år med "porcelainen" av Gun Wilstadius (1930–1990). Minnesskriften tryckets på Abrahamsons Tryckeri 1977 och är till stor del min källa till uppgifterna här. Den mycket sakkunniga Gun Wilstadius ingick i styrelsen för Gamla Carlsrona, då jag adjungerades in för 50 år sedan (1973). Gun blev en god vän, mentor och förebild för mig. Vi höll i föreningens bokutgivning och hanterade utskicken, från hennes lägenhet, i den röda byggnaden i hörnet Rådhusgatan, Ristorget och Borgmästaregatan.



Ristorgsbacken som det såg ut 1973. Toaletten "U-båten" fanns kvar.

Stiftelseurkunden för AB Porslinsfabriken i Karlskrona undertecknades 28 mars 1918. "Galvaniken" inköptes och nybyggnadsritningar godkändes, byggnationen påbörjades omedelbart och 30 april beviljades inregistreringen av fabriken. I etapper byggdes fabriken ut under åren och 1951 omtalades Karlskronafabriken som en av de modernaste i branschen i Europa med en golvyta på 19 000 m².



Detalj ur större bild av fabriken sista tillbyggnad 1951. Den lysande skylten på skorstenen nattetid är en saknad detalj i stadsbilden för mig, och säkert andra äldre som nu, i minnet, återser den.

Säg det som består förutom fotogenlampsfabriken? 1960 talet var, precis som i dag, problematiskt för svensk industri. I juni månad 1960, efter 50 årig tillvaro, upphörde porslinsfabriken med sin tillverkning.

Porslinet är i dag eftersökt av samlare och nostalgiska Karlskroniter.

Några ord om tingens ordning i Staun

Kaos råder inte bara i världen utan också här hemma på "mammans gata". För våra utflugna medlemmar vill jag, innan jag låter fingrarna lämna tangentbordet, berätta hur det går med en del sådant jag nämnt i tidigare nummer.

I detta kaos innefattar jag den plåga som drabbar mig och många äldre. Det kontantlösa samhället som verkar bli det kontantkortlösa samhället också.

Bankomaten på lasarettet, som varit sista chansen för oss mer eller mindre invaliderade, plockas bort. Räddningen för oss som med färdtjänst allt som oftast måste besöka lasarettet. Vad skall jag med sedlar till. Jo i mitt fall, har jag

har sju barnbarn och nio barnbarnsbarn som blir utan en jul- eller födelsedagspeng, från den gamle, om hotet att ta bort bankomaten förverkligas. En insändarstrid pågår ledd av Blekinge PRO ordförande Bernth Johnson.

SJAB och landets tågtrafik drabbar massor av folk. Inställda resor, förseningar och svårt att köpa biljetter. Vad kan man tycka om detta annat än att uttala **Statens Järnvägar Aktie Bolag** bakvänt!

Kajerna från Kungsbron och längs hela handelshamnen rasar. Renoveringen kommer att kosta flera hundra miljoner. Aspöfärjan, livlinan för oss som bor på Aspö, måste flyttas på grund av detta och under hösten gjordes många utredningar. Slutligen bestämde man sig – det blir en ny kajplats för färjan under renoveringsarbetet ca. 100 meter norrut.



Tur att kajen höll när "ryssen" var här. Bilden, från 1980-talet, visar då ryska fullriggaren Mir gjorde ett fredligt besök i hamnen. Mir betyder fred på svenska och man kan, i dessa tider, undra om hon fortfarande seglas? Silon låg i Drottninggatans förlängning i hamnen. Det var då det. I dag är hela norra delen av hamnen från, där Mir ligger på kortet, bort till nya infartsleden bebyggd eller håller på att bebyggas med hus. Allt på mark som erövrats från havet. Fotot tog Gunnar Ekström.

Det pågår byggnation av två nya kontorsfastigheter av Skanska och Brinova. Befintligt påldäck håller på att ersättas och man ska bygga en spontkaj. I en av byggnader kommer Boverket, som idag huserar i bataljon af Sparre, att flytta in.

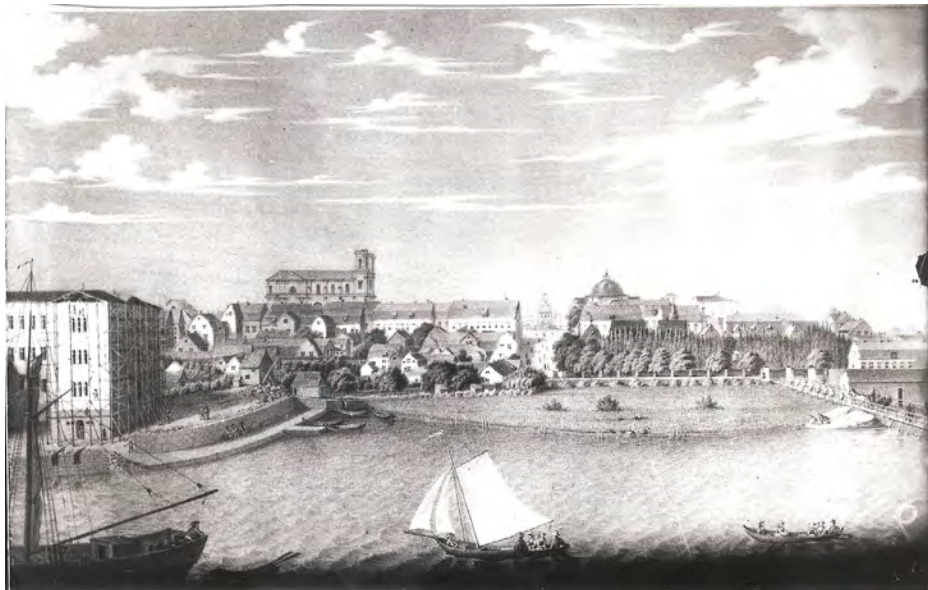


Gamla posthuset som redan rivs inomhus. Ska det stå som en ful fläck vid vårt vackra Stortorg? Kör nu kulturhusplanerna fast bygg om till en saluhall.

Kulturhuset kommer det någonsin att byggas? Sedan 2006 har det planerats och lagts stora pengar på att få till ett kulturhus. 2014 beslutades om bygge på Kungsplan som skulle vara klart 2018. Planen skrotades och styrgruppen riktade in sig på det mögelskadade posthuset (f.d.Trossö vårdcentral) vid Stortorget. Efter en arkitektävling vann danska Dorte Mandrups arkitektbyrå med sitt förslag.

Då opponerade Unesco sig - världsarvet var i fara. Ritningarna ändrades och höjden på byggnaden drogs ned med två meter. Våren 2020 beslutades om bygglov men detta överklagades hos länsstyrelsen. I juni 2022 konstaterades att budgeten inte håller. Dessutom uttalade sig landshövding Ulrica Messing att byggnaden blir för dominant mot Stortorgets övriga bebyggelse. Budgeten har redan gått från 218 till 360 miljoner. Med tanke på hur allting ser ut i dag, säger jag bara som Gösta Ekman, i rollen som "Sickan" filmerna om Jönssonligan: "Jag har en plan"! Lagg kulturhustankarna på is, ni kommunpolitiker får också gilla läget. Min tanke är, att om inte rivningen av posthuset gått för långt, bygg om kåken till en saluhall och låt torghandeln komma in i värmen!

Vita Briggen



Denna bild visar hur det såg ut då fängelset uppfördes på 1880-talet. Utfyllnaden för "Lillparken" har börjat. Här förstår man tydligt tanken med den breda Kungsgatan från Stortorget ned till havet. Dagens infartsled går rakt in mot Kungsgatan där segelbåten finns.

Fängelset, i folkmun "Vita Briggen", har brunnit igen 3 november 2022. Det var inte första gången det hände sedan sista fången släpptes 2010. Denna gång brann det kraftigt i ett rum på tredje våningen och elden hade tagit sig i bjälklaget till våningen över. Byggnaden har länge varit till salu. Man har försökt med både studentboende, skola och restaurang i byggnaden men det har gått snett. I slutet av 1800-talet byggdes många anstalter i samma stil.

Byggnaden klassas inte som bevarandevärd. Andra delen av "min plan" är att här ge ett tips till den nya kommunledningen: riv och bygg det pampiga Kulturhuset här. Vilket fantastiskt blickfång då man kommer till "porten till Trossö"!

Ritningar finns redan, platsen torde räcka, lägg inte mer pengar på era planer. Jag hoppas Ni i nya kommunledningen läser Kaulskroniten och självklart är medlemmar Föreningen Gamla Carlskrona.



Själva dansrotundan längst till höger. Foto Mattias Mattisson Sydöstran.

Dansrotundan på Gräsvik skulle flyttas till Vämöparken. Ibland är jag för snabb med att berätta. Man skulle ha flyttat den över 100 år gamla byggnaden 2018 med hjälp av båt och lastkran. Planerna finns kvar, men byggnaden visar sig vara i för dåligt skick, att ens montera ner och återuppbygga. Kanske kommer man att behålla och flytta några delar, för nostalgins skull, och sedan komplettera på Vämö efter gamla ritningar.

Badhuset. Renoveringen av vårt vackra och sjunkande jugendbadhus drar också ut på tiden. Budgeten är sedan länge spräckt. Prioritera detta men tag varning. Bygg inte det planerade vård- eller kulturhuset på framför badhusets liggande Kungsplans (= Min barndoms "Lillparken". Se bilden under rubrik Vita Briggen ovan) med fyllnadsmassor uppfyllda sjöbotten. Det skulle jag vilja kalla "kasta pengarna i sjön".

Riskera inte världsarvet!

Det har ju varit "snack" om att bygga en skridskorink på endera Fisktorget eller Stortorget. Gångna vintern placerade man "plastskridskorinken" på Stortorget. Varför inte en permanent rink på Kungsplan eller göra en damm på platsen. Vintertid skulle en upplyst plan, med skridskoåkare ge ett fascinerande intryck för anländande turister, särskilt om en julmarknad pågår i intilliggande Hoglands park. Det är synd att skämma ut vårt pampiga stora torg. Detta är, som säkert läsaren förstår, bara en gammal mans, som inte orkar ta sig in och se eländet fantasier, men ett hus här, skulle förändra **stadens ursprungliga arkitektur**, i vilken Stortorget förlängs med bred gata och grönområde på var sida. Min omtanke med dessa rader är att inte politikerna skall behöva stå med mössan i handen, och skamsat säga: "**Det tänkte vi inte på**", om Unesco drar dem i örat!

Expo25 skulle nästa generations planerade bomässa 2025 heta. Den nya politiska ledningen tog ett av sina första beslut med att evenemanget inte kommer

att genomföras. Nu är det fråga om den, som skulle haft stor betydelse för turismen blir av.

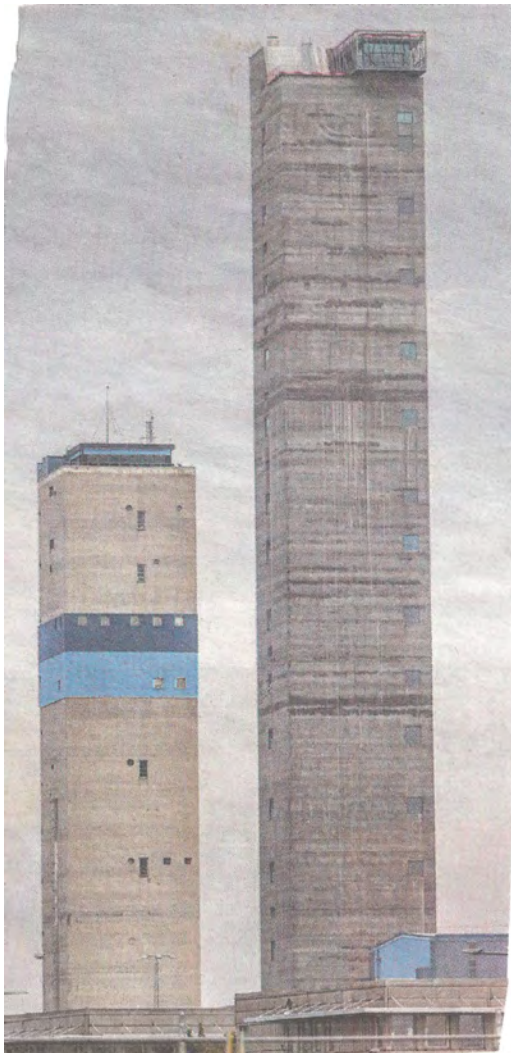
Pottholmens nya bebyggelse går in i slutskedet. Här skall byggas tre fastigheter till i ett sista kvarter. De tre byggkropparna skall kallas **Brandtornet**, som uppförs av Riksbyggen, **Hammmagasinet** som skall innehålla boendeparkering för bilar och cyklar samt **Stallet**, som byggs av Odalen fastigheter, som ett omvårdnadsboende. Brandtornet skall bli ett nytt landmärke med 14 våningar. En varm tanke går till förre stadsarkitekten Hans Juhlin som lovade mig, eftersom jag var påstridig, om något blickfång från infarten, som det upplysta slangtornet tidigare var.

Karlskrona "Twin Towers" - de två tornen på Verkö. Bilden klippt ur mer omfattande bild i Sydöstran 28 oktober 2022.

Kusligt nog påminns jag, när jag ser dessa torn, om mitt besök i New York 1984, då jag besökte utsiktsplatsen på World Trade Centers ena byggnad. Foto Mattias Mattisson.

Byggnaderna i USA försvann tragiskt, som alla vet, i ett terror-dåd. I det nya slangtornet på Verkö finns en hiss som tar 54 sekunder för att komma upp till taket med. I WTC byggnaderna, som då var världens högsta, var man tvungen byta hiss halvvägs upp.

"NKT Lighthouse" döptes det nya, 150 meter höga slangtornet på **Verkö** till, då det invigdes i oktober. Det är nu den tredje högsta byggnaden i landet och kanske, om medvind fortsätter för NKT, det byggs ett tredje ännu högre torn.



Motellet

Det gamla motellet ”Rosenbom”, vid gamla infarten från Ronneby, har hösten 2022 börjat återställas. Den typen av vägmotell hörde sextio-talet till. Nu skall man kunna anlända och parkera sin bil utanför rummets dörr som förr, och dessutom byggs laddstolpe för elbil, på varje plats. En klassisk pärla räddas.



K
A
R
L
S
K
R
O
N
A



Vykort från 1965 då namnet var OK Motor Hotell.

Hur hittar man minnen från det försvunna Karlskrona?

I Blekinge museums ”gömmor” i Rosenholm finns massor av detaljer som gamla affärsskyltar bevarade. Tyvärr är det med vår nya regim åter förenat med avgift att besöka statens samlingar. Karlskrona är historiskt sett en unik men relativt ung stad. Många äger detaljer med anknytning till äldre tider. Skriv berättelser runt händelser och minnen och sänd dem till oss.



En av alla gamla skyltar som finns i Blekinge Museums föremålmagasin på Rosenholm - Fiskbrokällaren. (Foto: Lars-Olov Stenborg).



De Blindas Vännser och Södra Kaffemagasinet. (Foto: Lars-Olov Stenborg).

Lite mer kring stadens tidiga historia

Även om staden är ung, har det område som i dag utgör Karlskrona kommun, en lång historia fylld av krig, fasor och terror då Danmark och Sverige ständigt kämpade om makten. Det var här landets avsmältning efter istiden började, det var hit Herulfolket vandrade in och det var härifrån bort till Listerlandet det gamla riket **Reidgothaland** (i senare översättningar Ridgöthaland) sträckte sig.

Det första dokumenterade fälttåget mot denna del av Blekinge finns i Chronologien, eller läran om tiden (sid. 188) och Botins svenska folkets historia (sid. 35). Där berättas att Upsalas (förväxla ej med nuv. Uppsala) kung Dager hin Spake (i mod. översättning Dag den gode) omkom i ett tåg mot Ridgöthaland. Dager var kung på 200-talet och han efterträddes av sonen Agne på den svenska tronen. I Wogn och Yxnas saga berättas om hur Dager träffades i huvudet av en pil skjuten av Yxnas träl Solne. Denne tackades senare med att bli frigiven och fick en gård. Wogn var vid tillfället gammal och tvingades fly med sina mannar. Svearna vann slaget och begravde sin kung och deras döda kämpar på ”Hjortans redd” alltså näset vid Hjortahammar. Där finns ännu stenarna som restes över dem.

Nog finns minnen att berätta från våra trakter. Om nu ordet hin i Dager hin Spake betydde den vill jag här kommentera sagan med ”**Hin tro ’t**”. (Hin onde).

(Den urgamla berättelsen översattes 1683 från Götiskan av P. Kalm och finns i ett exemplar i Karlskrona Läsesällskaps Bibliotek under Art.4 N:o 412).

Uppgifterna från 200-talet efter vår tidräkning ovan är ett exempel från de tusentals anteckningar jag gjort under åren ur böcker i mina samlingar, vid besök på museer och bibliotek, inte minst i Danmark.

Jag hade planer på en bok, men tiden och hälsan har löpt ifrån mig, dessutom, i dag finns nog det mesta digitaliserat. Jag tyckte det var roligt att dela detta lilla, lilla stycke med er läsare, och slutar med att säga:

”Take it from here” Katarina! (Katarina fortsätter på sidan 26!)

Gott nytt verksamhetsår och god fortsättning på 2023 önskar

Eder Sten A. Petersson.



Årsrapport 2022 - Stadsmiljökommittén

Föreningen Gamla Carlskrona är engagerad i en rad frågor. Vår Stadsmiljökommitté får ofta anledning att yttra sig.

Von Gerdtén 59 (Västerudd). Inlämnar till kommunen yttrande över detaljplan för ”Von Gerdtén 59” (*presenterat av kommunen, framtagits yttrande under dec. -21*)

ÖP2050. Inlämnar till kommunen yttrande över Översiktsplan 2050 (*efter samråd*)

Skeppsbrokajen 4 och 5 (Stadsmarinan). Inlämnar yttrande att vi står fast vid vårt tidigare yttrande (2020-11-20).

Hogland 21 (Modehuset Kronan). Inlämnat till kommunen yttrande över ändring av detaljplan för Hogland 21.

Gäddan 5 m.fl. (sydvästra Saltö). Inlämnat till kommunen yttrande över detaljplan för Gäddan 5 m.fl. (*skola/förskola*)

Stadsmiljöprogrammet Strategi Karlskrona. Inlämnar till kommunen yttrande över ”Stadsmiljöprogrammet Strategi Karlskrona”.

Grenadjären 57 m.fl. (Gräsvik). Inlämnar yttrande att vi står fast vid vårt tidigare yttrande (2021-09-30).

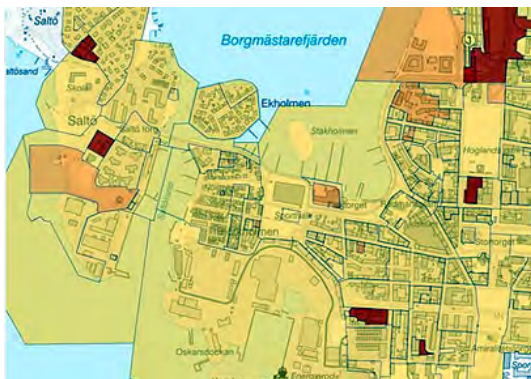
Pollux 32 m.fl. (KKRV tidigare kontorsbyggnad). Inlämnar yttrande att vi står fast vid vårt tidigare yttrande (2021-07-26).

Rapphönan 1 m.fl. (Barnrikehusen på Saltö). Inlämnar yttrande att vi står fast vid vårt tidigare yttrande (2021-04-19).

Stadsmiljökommittén består 2022 av Britt Hillborg (sk), Emma Anbrand, Eva Lindqvist, Lars-Göran Boström, Valdemar Skantze och Olof Färnström.

Föreningens yttrande finns att ta del av på hemsidan www.fgc.nu under rubriken ”Om föreningen” och ”Skrivelser”.

Underlagen till yttrandena går att finna i sin helhet på Karlskrona kommuns hemsida www.karlskrona.se/detaljplaner



Program våren 2023

Föreningen Gamla Carlsrona

Onsdagen den 15 februari kl. 18 - Medlemsmöte i föreningslokalen
Strateg **Ola Swärth** från Karlskrona kommuner berättar om arbetet med stadens nya entré – östra Pottholmen (sträcker sig i norr från gång- och cykeltunneln i höjd med brohålan till vägen Järnvägstorget i söder). Stadsmiljökommittén presenterar sitt arbetssätt.

Torsdagen den 23 mars kl. 18 - Årsmöte i Konserthusteaterns foajé, Stortorget 16

Årsmötesförhandlingar samt utdelade av förningens stipendier. Gäster blir **Marcus Sandekjer** som efter 10 år har slutat som chef vid Blekinge museum och hans efterträdare **Christoffer Sandahl** som tidigare varit samlingschef. Kaffeservering.

Torsdagen den 13 april kl. 18 - Medlemsmöte i Sparresalen, Ö Prinsgatan 2

”**STUMHOLMENS OMVANDLING** – så gick det till när Stumholmen blev civil” av Peter Althini, kommunens projektledare för Stumholmsprojektet 1989–1991. I år är det 30 år sedan bostadsmässan Bo93 hölls på Stumholmen.

Måndagen den 1 maj kl. 7 – Första maj-reveljen

Reveljen startar vid musikkårens lokaler på det anrika militärområdet Sparre. Därefter marscherar man genom centrala Karlskrona och gör uppehåll vid Alamedan och Föreningen Gamla Carlsrona **för att fortsätta till landshövdingen och residenset vid Kungsbron.** Marschen fortsätter därefter till den gamla arbetarstadsdelen Björkholmen, där Byalaget bjuder på blåbärsoppa. Sista etappen går från Björkholmen till varvschefsostället vid Gröna Gången, där marinbaschefen bjuder reveljdeltagarna på kaffe och bulle. Efter att musikkåren har besökt föreningen bjuds det på kaffe och frallor i föreningslokalen.

Lördagen den 13 maj kl. 15 - Medlemsmöte, Stadsvandring på Stumholmen.

Samling på Stumholmen vid sidan av bron. Styrelsemedlem Lars-Göran Boström är vår guide på plats. Efter rundvandringen inbjuds till "fika" i föreningslokalen.

Torsdagen den 22 juni kl. 8 – Lövmarknaden, Stortorget

Lövmarknaden har funnits i en eller annan form i över 200 år. Förri åkte bönderna in till stan och sålde buskar och blommor som man lövade gårdarna med. Fortfarande säljs det mycket blommor och grönt. Numera har marknaden utökats till ca 500 marknadshandlare som säljer allt från hemkokta karameller och lokala delikatesser till leksaker och korgmöbler.

Föreningen finns som vanligt på plats med ett bokstånd vid Trefaldighetskyrkan.

Höstens program presenteras i nästa nummer av Kaulskroniten men redan nu kan vi berätta om höstterminens första evenemang.

Fredagen den 22 september – Afternoon tea med guidning av Porslinsmuseét, Östra Hamngatan 7D.

Vi börjar med lite bubbel i glaset, därefter guidning. Sedan serveras Afternoon tea med snittar, scones och något sött. Teet dricker vi förstås i tekoppar från Karlskrona Porslinsfabrik. Pris för medlemmar i FGC 275 kr/person och ej medlemmar 350 kr/person. Begränsat antal platser så "först till kvarn" gäller.

Intresseanmälan skickas till info@fgc.nu senast 8/9. Vi är i planeringsstadiet så vilket klockslag det blir får du veta vid bekräftelsen av anmälan.

Med reservation för ändringar. Se hemsida, Facebook och/eller telefonsvarare 0455-101 90.

Stafettpippen är tagen...

Om vi går åter till den efterlysning som gjordes i nyhetsbrevet i maj förra året och i Kaulskroniten 2/2022 (sid 31) där Carina Karonen som är ansvarig för konstsamlingen på Region Blekinge hade ställt frågor om platsen för målningen var känd samt vem som kunde vara konstnär.

I stort sett samtidigt ringde Sten A Petersson till mig och sa att han hade ett vykort med samma motiv där det stod ”Västerudden” (se redaktörens ord i detta blad) och sedan ringde vår medlem Birger Wernersson och berättade att han hade en målning som föreställde samma plats.



Birger Wernerssons målning som är gjord av Eric Törnström (troligtvis måleriarbetaren vid KA2 Eric Törnström (1909–1997) inhandlad på en loppmarknad.

Stens teori är att gränden fått sitt namn efter Bernt Didrik Mörner (1639–1710) som var landshövding i Blekinge 1700–1706. I boken Nobling, Det förgångna Karlskrona hänvisas till marindirektören och chefen för ingenjörsexpeditionen

tet Elias Helmer August Mörner (1850–1914) som skulle ha gått genom denna gränd till och från arbetet på örlogsvarvet (port 15). Mörners tjänstebostad var belägen på nuvarande Amiralitetsgatan 36.

Mörners gränd, ibland också kallade Skomakaregränd blev aldrig ett officiellt namn på stadens smalaste gränd, så smal att två personer med svårighet kunde gå förbi varandra. Ett namn på gränden som användes i folkmun var också "Rackaregränd". Gränden delade kvarteren Castor och kvarteret Mörner.



BLM FGC 14157 Foto: Olle Olsson/Föreningen Gamla Carlsrona

Eftersom kvartersnamnet heter Mörner och marindirektören inte flyttade till Karlskrona förrän 1878 så kanske sanningen är att kvarteret är uppkallat efter landshövdingen och att det som en tillfällighet blev så att marindirektören hade samma efternamn som kvarteret och därmed att man kallade det "Mörners gränd".

Jag plockar upp tråden med konstnären till tavlan av Eric Törnström och tittar bakåt i hans familjträd:

Törnström, Eric Gustaf Walter f. 1909 i Augerum (K)
yrke: målare

Törnström, Seth f. 1880 i K-na stadsförsamling (K)
yrke: målare

Törnström, Ernst Oscar f. 1853 i K-na amiralitetsförsamling (K)
yrke: målargesäll

Törnström, Wilhelm Ferdinand f. 1826 i K-na amiralitetsförsamling (K)
yrke: målargesäll

Törnström, Peter/Per August f. 1783 i K-na amiralitetsförsamling (K)
yrke: understyrman

Törnström, Johan f. 1744 i
Tortuna församling (U)
yrke: bildhuggare



Pennteckning av Johan Törnström från 1800-talets början samt "Ritadt af J Törnström". Källa: Digitalt museum MM 13551

Den Kungl. bildhuggaren Johan Törnström (1744–1828) ägde tomt i kvarteret Mörner på Västerudden. Den låg inte långt bort från den s.k. ”Teaterladan” (hörnet Varvsgatan/Skepparegatan) som var ett gammalt materialmagasin som 1785 började byggas om för att inrymma en teater. Det var bl.a. Johan Törnström som dekorerade magasinet som ett grekiskt tempel. Teaterladan stod klar 1787 då Gustaf III skulle komma på besök den 24 oktober. Teatern ägdes av Kronan och administrerades av varvschefen. Den förvärvades av staden 1878 som lät riva den för att bygga en ny modern teater.

Den nya teatern ritades av hos föreningen aktuelle arkitekten August Strehlert (1853–1909) och invigdes 1880. Den revs 1972.

Men åter till ”teaterområdet” där Johan Törnström bodde. Just nu bygger Karlskrona kommun en helt ny park på Västerudd på den grönyta som ligger där Varvsgatan möter Skepparegatan. Ett antal björkar har tagits bort för att ge plats åt nya träd, buskar, sittplatser och en syrenhäck som ska göra området till en skön och avkopplande mötesplats. Det ska även bli tillgänglighetsanpassade gångar för rollatorer, barnvagnar, rullstolar o.dyl. Arbetsnamnet på den nya parken är Teaterparken enligt Jeanette Glans som är trädgårdsmästare på Karlskrona kommun.

Marken där parken anläggs består till stora delar av berg, sten och makadam vilket påverkar valet av vilka växter som planteras. Det kommer att bli glanshagtorn, havtorn, tall och blodplommon.



En ritning av hur parken är tänkt att bli. Källa: Karlskrona kommun.

Det har även kunnat beläggas att konstnären till den osignerade kulissen är Erik Langemark (1915–1997)

C M Söderqvist

I Kaulskroniten 2/2022 (sid 36) efterlyste jag ett foto på Söderqvist och till min glädje fick jag ett sådant tillsänt mig från Hans-Christer Söderquist som är barnbarnsbarn till C M Söderqvist. Han sände med ett foto på ett gäng ”goa gubbar” från 1923. Söderqvist är den tredje mannen fr.h. sittandes. Hans-Christer skriver:

”Min pappa berättade för mig när jag var liten, att visan skrevs av en kamrat till C M på Saga.” Visan finns i visboken ”Alle mans tjim: sånger och lekar för sjöfolk och sjösinnade.” Tyvärr står det inte vem som är författare.



Den här gruppbild från 1923 visar gamla trotjänare vid flottans station i Karlskrona, som enligt beslutet om båtmansorganisations utveckling lämnade sin anställning som båtmän och övergingo till sjömanskåren. Sittande från vänster F. O. Magnusson, F. A. Bäkelund, A. W. Ekström, A. Snelsson, E. W. Berg, A. Nordström och B. G. Larsson; sittande från vänster A. F. Forsberg, J. A. Gummeson, C. J. Ohlsson, C. M. Söderqvist, E. J. Elmström och O. Pettersson. Ur uniformssynpunkt förtjänar det anmärkas, att fjärde man från vänster, övre raden, är en s. k. stjärngosse, d. v. s. korpral med underofficers lön och kavajuniform och ekonomistens stjärna i mössan, en anställningsform som fanns en tid i flottan. Femte man i samma rad är underofficerskorpral, en grad som ej heller finns numera.



Efter att ha tittat i visboken uppstår en ny gåta ty där står ”Söderqvist var till börden ”pottholmare”, varför visan delvis bör sjungas på ”björkholmska”. En sista vers har av vissa hänsyn uteslutits”. Det finns inget belägg i kyrkböckerna att C M skule härstamma från Pottholmen.

/Katarina Möller

Övriga Källor:

Kyrkböcker via ArkivDigital (AD), Johan Törnströms bouppteckning Karlskrona rådhusrätt och magistrat (K) FIIa:40 (1828) sid 923 AD, Ingemar Fredrikssons arkiv.

Årsberättelse 2022

Styrelsen har haft möte den första måndagen i varje månad. 11 st möten varav ett telefonmöte. Lokalen har varit öppen för allmänheten varje måndag mellan kl 13-17.

Mars

Nyhetsbrev mars 2022 skickas till de medlemmar som uppgett e-postadress.

Kaulskroniten 1/2022 anländer till våra medlemmar

Årsmöte hålls i Sparresalen

April

Styrelsen konstituerar sig.

Nyhetsbrev april 2022 skickas ut.

Maj

Reveljen – Öppet Hus med kaffe och fralla

Nyhetsbrev maj 2022 skickas ut.

Juni

Invigning av ”Historisk bildskatt blir popuputställning i city!” Under sommaren fylls lediga butikslokaler i centrala Karlskrona med attraktivt innehåll och vår plats för bildvisning av ”bildskattsdonationen” till Blekinge museum var i Wachtmeister galleria. Lövmärknaden öppnade upp igen efter pandemin och föreningen fanns på sin vanliga plats vid Trefaldighetskyrkan och det var Öppet Hus i föreningslokalen som traditionen bjuder.

Augusti

Nyhetsbrev augusti 2022 skickas ut.

Marindagarna för att fira Marinens 500-åriga historia genomförs i Karlskrona och föreningen har i samband med detta Öppet Hus en av dagarna.

Föreningen deltar med bokbord på Björkholmsdagen arrangerat av Björkholmens Byalag.

September

Kaulskroniten 2/2022 anländer till våra medlemmar.

Berättarkväll i föreningslokalen där journalisten Lasse Larsson pratar om ”När Domus kom till staun”

Oktober

Världsarvsdagarna firas i Karlskrona, i år med temat ”Marinen 500 år”. Öppet Hus i föreningslokalen med tipspromenad och kaffe med dopp.

November

Nyhetsbrev november 2022 skickas ut.

1: a advent – som traditionen bjuder Öppet Hus med julkaffe. Journalisten/författaren Jens Olander berättar om framtagandet av boken ”Spåren efter Strehlenert”

December

Nyhetsbrev december 2022 skickas ut.

Utöver detta så deltar vi i möten hos Blekinge Hembygdsförbund, Blekingearchivet, Blekinge museum, Världsarvsrådet i Karlskrona kommun m.m.

Styrelsens verksamhetsberättelse för 2022

Styrelsen för Föreningen Gamla Carlscrona avger härmed berättelse för verksamhetsåret 2022 som tillika är föreningens 77:e arbetsår.

Styrelsen består efter årsmötet av följande personer Invald

Britt Hillborg	ordförande	2002
Roland Carlsson	vice ordf/ledamot	2015 (avled 2022)
Hans Ulveklint	kassör/ledamot	2012
Morgan Petersson	sekreterare/ledamot	2022
Lars-Göran Boström	ledamot	2022
Rune Olsson	ledamot	2004
Sten A Petersson	redaktör/ledamot	1976
Emma Anbrand	ledamot	2004
Birgitta Berthilsson	ledamot	2020
Katarina Möller	suppleant/ v. redaktör	2019
Eva Lindqvist	suppleant	2020
Bengt Berthilsson	suppleant	2020
Ingegerd Danielsson	suppleant	2012

Revisorer

Heléne Hansson	ordinarie	1993
Lennart Larsson	ordinarie	2012
Ingeborg Green	ersättare	1999
Britt-Marie Nilsson	ersättare	2021

Valberedning: Årsmötet gav styrelsen i uppdrag att snarast komplettera valberedningen med tre personer vilket inte har kunnat göras varför styrelsen har fungerat som valberedning.

Sammanträden: Styrelsen har under verksamhetsåret haft 11 st protokollförda sammanträden (varav ett telefonmöte). Utöver dessa möten har styrelsemedlemmarna träffats informellt för kommittémöten, arbetsmöten mm.

Kaulskroniten har kommit ut med två nummer under 2022 och även sex nyhetsbrev till de medlemmar som har uppgivit e-postadress. Kaulskroniten ges även ut som taltidning på cd-skiva till de medlemmar som har svårt att läsa tryckt text.

Kommittéer och uppdrag utsedda av styrelsen vid konstituerande möte 4 april 2022

Arkivgruppen: Britt Hillborg (sk), Roland Carlsson, Bengt Berthilsson.

Bildarkiv: Rune Olsson (sk), Katarina Möller.

Bokkommitté: Hans Ulveklint (sk)

Dator- och Webansvar: Hans Ulveklint (datorhantering och websida), Lars-Olov Stenborg (Facebook).

Programkommittén: Birgitta Berthilsson (sk), Roland Carlsson, Katarina Möller, Lars-Göran Boström.

Redaktionskommittén: Britt Hillborg (sk), Sten A Petersson, Katarina Möller, Morgan Petersson, Lars-Olov Stenborg (adj.)

Stadsmiljökommittén: Britt Hillborg (sk), Emma Anbrand, Lars-Göran Boström, Eva Lindqvist, Valdemar Skantze, Olof Färnström.

Stipendiekommittén: Emma Anbrand (sk), Karin Danielsson Bång, Gun Ekedahl, Göran Löfgren, Eva Thorell.

Årsavgiften för 2022 har varit 150 kronor för enskild och 250 för familj.

Föreningens medlemsantal var den 31/12 2022, 2 027 medlemmar (inkl. familj) varav 38 nya medlemmar under året.

Årsmöte

Föreningens årsmöte hölls i Sparresalen 19 mars, 2022. Efter parentation vidtog årsmöteförhandlingar ledda av förre ordföranden Rolf Andersson med Hans Ulveklint som sekreterare. Isa Smith och Rasmus Dahlström var årets stipendiater från Jultomtefonden och dom presenterades av Emma Anbrand och därefter blev det uppträdande med härlig musik och sång. Därefter höll Bernth Svensson ett mycket intressant föredrag och bildvisning om det gamla fängelset på Björkholmen.

Slutord

Året som gått har sakta ljusnat med att flera aktiviteter och träffar har börjat öppna upp sig.

För kommande året finns ett intressant program framtaget och vår förhoppning är att det ska kunna genomföras och att någon egen årsbok framställs.

Föreningen Gamla Carlsrona på Facebook

Du vet väl att FGC även publicerar bilder på Facebook med målsättningen att komma med åtminstone en ny, dvs gammal, bild varje vecka!

Namnet vi har på Facebook är "Gamla Carlsrona" och om du gillar eller följer sidan är det ingen risk att du missar några inlägg! Sidan är dock helt öppen och det går utmärkt att besöka den även i andra fall.

Här kommer fyra sidor med sju bilder som vi publicerat senaste åren på Facebook tillsammans med de texter som vi kopplat till varje bild. Sen dyker det naturligtvis upp många intressanta kommentarer till de flesta bilderna, speciellt populära är bilder från tiden kring 1960. Dessa brukar leda till massor av intressanta kommentarer från våra läsare.

*Lars-Olov Stenborg och Paul Danielsson
Facebookansvariga*



Det var några år sedan det var någon översvämning vid Borgmästarefjärden och Fisktorget. Det var dock något som förekom även i äldre tider och här ett över hundra år gammalt fotovykort. Vattnet har nått högt längs Borgmästarekajen och ångbåten "Ägir" har fått lägga till vid en provisorisk landgång alldeles bredvid den gamla pissoaren i gjutjärn som fanns vid kajen på den tiden.

ÅHUS-GLASS
 Dekorerade glasstårter
 samt
 Dessert- och hushålls-
 glass i parti och minut

Nederlag för Karlskrona

Pomona
 Borgmästaregatan 24, tel. Karlskrona 15533.

Vår specialité är
 trevliga och omtyckta
**Frukt- och
 Delikatesskorgar**

Öppet varje
 dag till
 kl. 21.

Pomona
 Borgmästaregatan 24,
 tel. Karlskrona 15533.



Hur många minns "Pomona" på Borgmästaregatan? Säkert väcker bilden och annonsen minnen hos många "kaulskroniter" som växte upp främst på 1960-talet. Det var då ovanligt med affärer som var öppna sent på kvällarna, eller ens alls på helgdagar. Här har nog många handlat t ex godis, glass, popcorn och jordnötter och ofta säkert innan biobesök på Skandia snett över gatan!



Fotovykortet från cirka 1920 som visar livsmedelsaffären "Oscar Svanberg" med adress Drottninggatan 13. Affären övertogs på 1950-talet av Percy Abramsson, som ändrade namnet till "Svanbergs Eftr." År 1958 flyttade han affären till andra sidan Östra Prinsgatan och Drottninggatan 11 i den då helt nybyggda "Bostadsrättsföreningen Rosenfeldt".



Vykortet från 1911 visar Landbrogatan med Hoglands park till höger och här fanns en av två platser längs sträckningen från 17:s port till Bergåsa där spår-vagnar i olika riktning kunde mötas.



I brist på datorer, mobiler eller dataspel för barnen att ägna sin lediga tid åt fick de sysselsätta sig på andra sätt. Här en härlig bild från arkivet som visar Baggensgatan på Västerudden alldeles i början av 1900-talet med lekande barn på gatan. Sen är det nog så att barnen fått instruktioner av fotografen för att det ska bli en bra bild och så blev det!



På Pantarholmen, där Willys butik ligger idag fanns för 65 år sedan Philipsons som bl a sålde Mercedes och DKW. Här ett härligt gammalt reklamvykort, troligen från slutet av 1950-talet. Sen fanns där även bensinstationen Nynäs till vänster och det fanns även hallar för "Tvättning" och "Smörjning".



Vi är nog många "kaulskroniter" som minns CityHallen när affären låg på denna plats i "De blindas hörna" vid korsningen mellan Borgmästaregatan och Hantverkaregatan, Bilden kommer från vårt arkiv och är tagen dagarna innan omläggningen till högertrafik den 3 september 1967.

Porten i muren och en sann berättelse

av Katarina Möller

I våras blev föreningen kontaktad av vår medlem Elisabeth Aghed Lundell med en fråga om en port som hon har funderat kring. Porten, ca 1 m hög, finns i den nyreveterade muren bredvid f.d. Piraten på Stora Möllebacksgränd.



Porten i muren. Foto: Rolf Andersson

Elisabeth skriver: “Jag har hört att amiralsparet som bodde i Kungshuset var medlemmar i Lutherska Missionshuset på Möllebacken (där Möllebackskyrkan ligger nu) men amiralinnan tyckte det var för långt att runt hela kvarteret för att komma dit, så därför togs porten i muren upp.”

På baksidan av muren så finns det en trappa som leder ner till Kungshusets gård.

Det är säkert så att genvägen har använts av den personal som tjänstgjorde på Kungshuset och säkert har en och annan amiralinna tagit den vägen.



Den smala trappan upp till porten kan nästan inte skönjas av all sly som var vid fototillfället. Foto; Elisabeth Aghed Lundell.

Vid stadens grundande kallades nuvarande Möllebacken för Qvarn-Berget. På Gustaff Otto von Lindbladhs (1670–1736) plankarta från 1718 över stadens då nya kvartersindelning kan man se att det på Stora Möllebacken fanns hela fem stycken kvarnar plus en på Lilla (Norra) Möllebacken vid Vittusgatan.

Det var först 1787, tre år före den stora stadsbranden, som det stora huset vid Landbrogatan byggdes på grunderna av två tidigare byggnader. Ägare då var kommerserådet Jonas Krook (1730–1793). Kommerseråd är en titel som i Sverige funnits sedan 1682 för vissa högre chefer inom Kommerskollegium (myndighet för utrikeshandeln, inre marknad och handelspolitik).

I boken om Kungshuset av Bo Swahn som Riksbyggen gav ut 1992 står att läsa

”På sin stora gård hade Krook välbyggda ekonomibyggnader och en vacker trädgård. Vattenbrist behövde han inte oroa sig för eftersom han hade två stora brunnar som gav rikligt med gott vatten. Upp mot Qvarnberget, eller Möllebacken som den då började kallas, hade han en trappa som ledde till en dörr i det omgivande planket. Sin säd fick han mala på möllaren Jöns Lunds kvarnar;

som svingade sina stora vingar så att skuggorna dansade under eftermiddagen på kommerserådets finsandade gårdsgångar.”

Så en gissning är nog att porten i muren även var en genväg för att slippa gå runt hela kvarteret när tunga mjölsäckar skulle lastas in.

Är det någon bland våra läsare som vet om porten i muren så är ni välkomna att höra av er.

Så var det den sanna berättelsen...

Elisabeth Aghed Lundell skriver:

”Jag är född på 1950-talet och uppvuxen i Karlskrona. Min far var officer i Marinen.

Amiralen och hans fru, kallad amiralinnan, bodde då i Kungshuset vid Hoglands Park. När ett nytt amiralspar installerat sig, var det tradition att den nya amiralinnan gick på visit till officersfruarna.

Hon kom oanmäld och det var alltid lite nervöst innan besöket var över. Fruarna ville helst ha lägenheten städad och något att bjuda på – frys var det inte många som hade.

En dag kom amiralinnan hem till mammas väninna, fru B. Hon höll på med storstädning och låg just på knä och torkade hallgolvet, iklädd städrock och en klut om huvudet. Hon öppnade och utanför stod alltså amiralinnan, som tog för givet att det var hembiträdet hon hade framför sig, så hon frågade artigt om fru B var hemma? Fru B fann sig och svarade beklagande att frun gått ut ett ärende. Amiralinnan lämnade då sitt visitkort och det räckte som besök, så hon kom inte tillbaka.

Min mamma tyckte att fru B tog en väldig risk och undrade om hon inte var orolig att amiralinnan skulle känna igen henne vid ett mer officiellt möte? ”Nej”, sa fru B, ”det är ingen som tänker på hur tjänstefolket ser ut!”

I nästa nummer av Kaulskroniten ska jag ta upp tråden med Lutherska Missionshuset på Möllebacken igen och berätta om varför det placerades just på den platsen.

Källor:

Riksbyggen, Kungshuset av Bo Swahn (1992)

Ingemar Fredrikssons arkiv

Sorgebud

Föreningens styrelse har drabbats av ännu ett tråkigt avbräck då vice ordförande Roland Carlsson (1943–2022) avled under hösten.

Roland hade ett stort kontaktnät och kunde sin stads historia och det kom väl till pass vid föreningens sammankomster då han kunde svara på de flesta av frågor som kunde dyka upp. Stora delar av Rolands fritid, förutom familjen, ägnade han åt idrott. Detta var orsaken till att vi lärde känna varandra. Saknaden är stor och tankarna går till familjen.

Britt Hillborg
ordförande



Tidigare ordförande Rolf Andersson till vänster tillsammans med Roland Carlsson vid bokförsäljningen vid Lövmaknaden 2018.

Nuvarande ordförande Britt Hillborg till vänster tillsammans med Roland Carlsson i samband med någon aktivitet i föreningslokalen på Alamedan 11 hösten 2018.



I krönet på Kopmans backe

En visa om vardagslivet på nämnda krön som en av stadens sladder-representanter ser den.

Melodin är lånad från Pröjsens "Vid stenröset bort i backen"

Text. Martin Okmark.



1)

Jag brukar gå ut och ta en promenad
till krönet på Kopmans backe
Det är det bästa stället här i vår stad
Just krönet på kopmans backe.
Ty där kan man stå och glana och glo
På "människorna" hur dom snärjer och snor
Det är nåt för en sladderkärning ska ni tro,
just krönet på Kopmans backe.

2)

Doktor Camp skulle ut och åka en dag
i krönet på Kopmans backe
på sin vespa, det hade snöat ett slag
i krönet på Kopmans backe
Men när han satte fart och gjorde en sväng
Så välte både han och motorcyckeln
Och Campen han rullar nedför igen
från krönet på Kopmans backe

3)

Två svetsare var på sniskan en kväll
i krönet på Kopmans backe
och dom rök ihop den ene fick en smäll
i krönet på Kopmans backe
så han slog en volt och hamna pladask
i gatan så det bara sa kvask
den andre smet, dom kom ihop sig om ett fnask
i krönet på Kopmans backe

4)
Ägga-Person kom cyklande en dag
i krönet på Kopmans backe
på cykeln han hade ägglådorna
i krönet på Kopmans backe.
Men när han blev trött och skulle stiga å
Så välte han lådorna som satt på
Vad det blev av äggen kan ni nog förstå
i krönet på Kopmans backe



5)
Landshövdingen tog körkort en gång
i krönet på Kopmans backe
Besiktningssmannen satt brevid na´ rätt vrång
i krönet på Kopmans backe
sätt gasen i botten så sticker vi opp
men hon trampa fel så motorn fick stopp
så den dan fick inte hon köra upp
för krönet på Kopmans backe

6)
En annan gång, det var en fredagskväll.
i krönet på Kopmans backe
Kom en ingenjör på varvet salig och säll
i krönet på Kopmans backe
och husen dom gav han törn efter törn
han ropade efter taxichaufförn
sen´ kom hans kompis överingenjörn
i krönet på Kopmans backe

7)
Hilding Pettsson (i radiotjänst) kom en dag och lufsade
i krönet på Kopmans backe
bredvid gick Feyerabend och hostade
i krönet på Kopmans backe
Men rätt som det var så kom Acke P,
Han skrek ”Söderkvistabiten” måste vi ha me´
I det program som vi i radion skall ge
om krönet på Kopmans backe

S l u t

Ett minne kring Karlskrona Kakelfabrik

Under första halvan av 1990-talet annonserade jag ofta att jag ville köpa gamla vykort och äldre fotografier från Karlskrona. Fick då ett samtal från Ronnebytrakten från en man som tagit vara på några tavlor med bilder som suttit på väggen i kakelfabriken och som han räddat från en container när de skulle slängas. I mitt dåvarande jobb hade jag vägarna förbi Ronneby och vi kom överens om ett besök och jag köpte då de två tavlorna på nästa sida. Motiven i storlek 80 x 60 centimeter är interiörer från kakelfabriken och efter rengöring blev tavlorna rätt snygga, men jag hade ingen plats på väggarna, så de hamnade i källaren.

I början av 1997 efterlyste Blekinge Museum bilder och annat från Karlskrona Kakelfabrik och jag kom då att tänka på tavlorna som lånades ut till deras utställning som hölls 5 april t o m 11 maj 1997. Till samma utställning lånade jag även ut två skärmar med gamla vykort, en med "fotovykort" från händelser i staden 1900-1930 och en skärm med vykort från tiden kring 1960, men det är en helt annan historia. Nedan en affisch från utställningen!

Lars-Olov Stenborg



Kakelfabriks-
Aktiebolaget
Karlskrona

En utställning från LO-facken i Karlskrona
med stöd av
Statens kulturråd,
Länsstyrelsen och Länsarbetsnämnden i Blekinge

Blekinge läns museum, nya hörsalen
5 april - 11 maj 1997

Öppettider: månd - fred 10 - 16 (onsd även 16 - 20), lörd - sönd 11 - 16

Illustration: Lars-Olov Stenborg Tryck: Karlskrona Copy Shop 1997



Rapport från programkommittén

Programkommittén, och i synnerhet styrelsen, har arbetat hårt för att verksamheten åter skulle komma igång efter pandemin.

Verksamheten mjukstartade med det traditionsfyllda firandet med Marinens Musikkårs Första Maj-revelj. Lokalen var öppen för de som valde att stanna till och ta en fralla och lite kaffe för att sedan åter följa reveljen genom staden.

Vid Karlskronas egen högtidsdag, Lövmärknaden, fanns föreningen på den vanliga platsen med sitt bokbord. I år hade vi möjlighet att i samarbete med Jens Olander sälja hans bok ”Spåren efter Strehlenert Mannen som ritade det klassiska Karlskrona” som släpptes denna dag. Föreningen har sedan sålt boken under verksamhetsåret till många medlemmar i ”förskingringen”.

I gott samarbete med Blekinge Museum har föreningen haft en mycket välbesökt sommarutställning i Wachtmeister Galleria med bilder ur den fotoskatt som deponerats hos museet.

Höstens verksamhet startade upp med medlemsmöte den 7 september där journalisten Lasse Larsson visade bilder och berättade om ”När Domus kom till staun”. Lokalen var fylld till bristnings-gränsen. Vi fick ta del av både bilder och berättelser om när Domus och Åhléns köpte upp hela kvarter för att bygga sina varuhus i stadskärnan. Många fina och såhär i backspeglarna vackra hus skattades till förgängligheten för de moderna varuhusen. Idag är Domus en galleria – Modhuset Kronan och Åhlénshuset innehåller både Åhléns, Hemköp och Nordea.

Föreningen deltog i firandet av Världsarvsdagarna med öppen lokal och en ganska klurig tipsrunda i trädgården under lördagen den 22 oktober. Ingen deltagare lyckades att ha alla rätt men den som hade flest rätt vann ett medlemskap för 2023. Andra och tredjepris var bokpriser ur föreningens bokskatt.

1:a advent är en traditionstyngd dag för föreningen och även i år så var föreningslokalen julpyntad och glöggen var varm, kaffet nybryggt och tomtefar och tomtemor höll igång ruljangsen. Jens Olander tittade in och berättade om hur han kom på idén att skriva boken om Strehlenert. Arbetet ledde honom till både tidningsarkiv och diverse andra arkiv för att hitta både hans levnadshistoria och ritningar. Han (August Strehlenert) som kanske är en lite av doldis i vårt Karlskrona.

Programkommittén blickar framåt och hoppas att kunna erbjuda ett intressant program under 2023. Nämnas kan att det är 30 år sedan bomässan Bo 93 firades på Stumholmen, det ska vi givetvis uppmärksamma. Infarten till Trossö kommer att förändras och det kommer stadsarkitekten att berätta mer om vid ett medlemsmöte. Som ni förstår har vi en spännande vår framför oss.

Birgitta Berthilsson, Katarina Möller och Lars-Göran Boström



Vi började sälja Jens Olanders bok "Spåren efter Strehlenert" vid Lövmarknaden i juni och vi sålde sedan många böcker under andra halvåret från föreningslokalen. Jens kom också på besök 1:a Advent och berättade om boken



Ovan Karin Boström som sålde bl a Jens Olanders bok vid 1:a Advent.

Till höger Lars-Göran Boström som fixar med glögg till besökarna vid samma tillfälle.



Äntligen!

Föreningen planerar att ge ut en bok till Lövmarknaden som bland annat kommer att innehålla fotografier från föreningen stora donation till Blekinge museum.

En ledtråd av bokens tema:
Konstnär: Valter Lindberg (1910-1965).



Ur föreningens samling.

Vi kommer att ge mer information via vårt nyhetsbrev som går till de medlemmar som har angivit sin e-postadress. Har du inte gjort det ännu? Skicka ett meddelande till info@fgc.nu så lägger vi till dig.